

Анотація навчального курсу

«Фінансова грамотність»

Сукупність знань, вмінь і навичок з управління особистими фінансами – основа фінансової грамотності людини, її фінансові компетентності. Ставлення до вирішення фінансових питань, очікування, фінансові звички, щоденні фінансові рішення, дії та моделі поведінки з грошима є свідченням рівня фінансової культури. Дисципліна «Фінансова грамотність» спрямована на формування компетенцій та результатів навчання, що дають змогу здобувачу освіти ефективно використовувати та раціонально споживати фінансові ресурси, заощаджувати та інвестувати, контролювати особисті і родинні фінанси, вчасно ідентифікувати шахрайства, ефективно управляти боргами й ризиками, сформувати фінансову подушку безпеки на випадок непередбачуваних ситуацій. Розвиток фінансової та економічної грамотності, дотримання правових норм у фінансовому житті, правильне фінансове планування – це ключ до досягнення фінансової безпеки.

Мета, завдання навчальної дисципліни, компетентності та очікувані результати навчання

Мета навчальної дисципліни - теоретичне вивчення та практичне опанування компетентностей щодо свідомого та раціонального управління особистими фінансами та підвищення рівня фінансової культури.

Завдання навчальної дисципліни: розвинути у здобувачів освіти критичне та системне мислення у сфері управління особистими фінансами, а саме:

творче мислення і здатність вирішувати проблеми;
здатності виявляти ініціативу і приймати раціональні рішення;
навичкам працювати в команді і формуванню лідерських якостей;
умінню брати відповідальність і управляти ризиками;
умінню мобілізувати і розподіляти фінансові ресурси.

Очікувані результати навчання:

- розуміння базової економічної та фінансової термінології;
- розуміння форм зайнятості, економічної активності (наймана праця, підприємництво тощо) та винагороди за працю;
- застосування концепцій фінансового планування;
- розуміння природи та видів надходжень та видатків сімей;
- уміння планувати і складати сімейний бюджет;
- ознайомлення із сутністю та видами податків, їхнім значенням для держави та суспільства;
- розуміння методів здійснення платежів із використанням готівки, безготівкових коштів, електронних грошей; знайомство з платіжними системами; усвідомлення ролі банків та небанківських фінансових установ в економіці та суспільстві, та для кожного громадянина;

- розуміння сутності страхування, видів особистого та майнового страхування, страхування відповідальності;
- усвідомлення вартості грошей у часі та усвідомлення вартості грошей у часі та впливу інфляції на реальну вартість грошей;
- розуміння різних видів заощаджень, їхніх переваг та недоліків;
- ознайомлення із поняттям інвестування, методами інвестування, основними інструментами;
- розуміння переваг багаторівневої пенсійної системи та необхідності турбуватися про свою майбутню пенсію;
- ознайомлення із різними формами та джерелами запозичення коштів, розуміння їхньої вартості та пов'язаних із ними ризиків;
- усвідомлення сутності та видів ризиків (у тому числі фінансових ризиків), способів управління ними;
- розуміння різних шахрайських схем під час користування фінансовими послугами та засобів захисту своїх коштів від шахраїв;
- розуміння своїх основних прав та обов'язків як споживача фінансових послуг.
- вміння визначати особисті фінансові цілі та скласти план їхньої реалізації.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність грошей. Сучасна теорія грошей, історія виникнення грошей. Причини виникнення грошей. Форми грошей у обігу. Банкноти, монети. Безготівкові кошти. Електронні гроші. Відмінність фіатних грошей від віртуальних валют (криптовалют). Основні функції грошей, роль грошей в економіці та житті людини. Гривня: історія виникнення. Грошова реформа 1996 року в Україні.

Тема 2. Особисті фінанси. Фінансова культура та її значення для розвитку суспільства. Сутність фінансових відносин. Зайнятість і підприємництво. Форми зайнятості. Порядок формування винагороди. Фінансове планування. Фінансові цілі. Методи фінансового планування. Ухвалення фінансових рішень. Поняття та класифікація надходжень. Характеристика окремих видів надходжень. Надходження та податки. Суть і причини виникнення видатків. Види та характеристика окремих видатків. Видатки і інфляція. Складання сімейного бюджету. Мета обліку та прогнозування надходжень і видатків. Види особистого (сімейного) бюджету. Сутність податків та їх види. Еволюція податкової системи країн світу.

Тема 3. Фінансова система та фінансові послуги. Фінансова система та канали руху коштів. Фінансові посередники та фінансові послуги. Ринки капіталу та ринок грошей. Регулювання діяльності фінансових посередників. Банки та банківські послуги. Банки та банківська система. Зародження банківської системи. Банківська система сучасної України. Види банківських послуг. Поточні рахунки. Платіжні картки. Платежі та платіжні системи. Платежі з використанням готівки. Безготівкові платежі. Інтернет-банкінг.

Мобільний гаманець. Платежі з використанням електронних грошей. Призначення платіжних систем. Карткові платіжні системи. Міжнародні банківські платежі. Сутність валюти. Конвертованість валют і золотовалютні резерви. Валютний курс і валютний ринок. Небанківські фінансові установи: ломбарди, кредитні спілки, фінансові компанії, лізингові компанії.

Тема 4. Заощадження та інвестиції. Заощадження та їх джерела. Форми заощаджень, інвестиції та інфляція. Зміна вартості грошей у часі. Депозит і його види. Особливості процентних ставок за депозитами. Гарантування банківських вкладів. Інвестиції: сутність та призначення. Цінні папери та їх види. Можливості отримання доходу від операцій з акціями та облігаціями. Особливості функціонування ринків капіталу та їх учасники. Стратегія та ризики інвестування. Пенсії. Структура та особливості пенсійної системи в Україні. Солідарні пенсійна система. Накопичувальна пенсійна система. Система недержавного пенсійного забезпечення.

Тема 5. Запозичення та кредит. Сутність і виникнення кредиту. Кредити для споживачів і підприємств. Причини для позики та контроль за рівнем заборгованості. Вартість кредиту. Методи виплати кредиту. Паспорт споживчого кредиту. Кредитоспроможність і кредитна історія. Кредитний договір. Зміна умов договору, відмова від договору та дострокове повернення кредиту. Кредитні продукти для споживачів. Кредитна картка. Основні кредитні продукти для юридичних осіб.

Тема 6. Фінансова безпека. Типи ризиків та управління ними. Поняття та види ризиків. Етапи та способи управління ризиками. Страхування: зародження і розвиток. Потреба в страхуванні та особливості страхової діяльності. Учасники страхових відносин. Форми страхування. Умови та правила страхування. Види страхування. Фінансова безпека та шахрайство. Фінансове шахрайство. Фізична крадіжка персональних даних. Шахрайство в онлайн. Крадіжки персональних даних за допомогою соціальної інженерії. Інші різновиди шахрайства. Фінансові піраміди. Захист споживачів фінансових послуг. Уміння обачливо витрачати гроші. Базові правила та обов'язки споживача фінансових послуг. Можливі ознаки фінансової послуги.

Рекомендована література

1. Ткаченко Н.В., Довгань А.І., Часнікова О.В. Рядова О.Б., Лапішко З.Я., Забуга Н.І. Фінансова культура: Навчальне видання. / За загальною редакцією д.е.н., професора Т.С. Смовженко. Київ: Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи», 2016. 116 с.
2. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: Навчальний посібник. / Керівники авторських колективів: від Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» Т.С. Грищенко, Ю.В. Вітка; від ДВНЗ «Університет банківської справи» Т.О. Смовженко, А.Я. Кузнєцова. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 272 с.

3. Фінансова грамотність: інтерактив. електрон. посіб. / авт. кол.; за ред. Т. С. Смовженко; М-во освіти і науки України. Київ, 2014. 1 електрон. диск.
4. Фінансова грамотність: підручник / авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. Київ, 2014. 316 с.
5. Фінансово-економічна грамотність: підручник: у 2-х ч. / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. В. Димченко. Київ: Кондор, 2017. Ч. 1: Основи національної економіки, економіки регіонів та фінансової системи України. 1024 с.
6. Фінансово-економічна грамотність: підручник: у 2-х ч. / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. В. Димченко. Київ : Кондор, 2018. Ч. 2: Банківська система України, загальні поняття про облік, аудит та економічний аналіз в умовах ринкової економіки. 400 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт Національного банку України : bank.gov.ua.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України : minfin.gov.ua.
3. Офіційний веб-сайт Державної податкової служби України: sts.gov.ua.
4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України: rfu.gov.ua.
5. Офіційний веб-сайт Фонду соціального страхування України: fsuu.gov.ua.
6. Офіційний веб-сайт Державної служби зайнятості: dcz.gov.ua.